

Životné prostredie

revue pre teóriu a tvorbu životného prostredia

Roč. XXVII.

2/1993

Obsah

M. Ružička: Globálne ekologické problémy ľudskej spoločnosti	61
F. Šamaj: Medzinárodné desaťročie zmiernenia účinkov prírodných katastrof	67
J. Demek: Krajina a katastrofy	73
M. Huba: Výskum fenoménu ohrozenosti krajiny antropickými aktivitami	75
J. Munzar: Živelní katastrofy atmosférického pôvodu	79
V. Ira, D. Kollár: Behaviorálne aspekty výskumu technologických hazardov a rizík	83
I. Zapletal: Geologické katastrofy	86
V. Pilous: Prírodné katastrofy v Krkonoších	90
Z. Gába: Katastrofální mury a povodne v oblasti Hrubého Jesenku	95
L. Weismann: Imisie fluórového a magnezitového typu ako nový ekologický faktor vývoja hmyzu.	99

Aktuality

P. Eliáš: Slovenská ekologická spoločnosť pri SAV	59
P. Eliáš: SEKOS členom Európskej ekologickej federácie	60
J. Hrubovčák: Ochrana životného prostredia v Chemlone Humenné	109

Tribúna

J. Vavroušek: Desertifikace planety Země	102
---	-----

Kontakty

M. Huba: Regionalizácia environmentálnych problémov sveta	104
--	-----

Esej

Š. Maglocký: Metamorfózy ohňa	108
--	-----

Knihy

T. Hrnčiarová: Životné prostredie očami odborníkov	109
E. Kalivodová: Izolácia biotopov v poľnohospodárskej krajine	110

Prírodné a človekom vyvolané katastrofy

Pri listovaní touto monotémou Životného prostredia si nemožno nespomenúť na knihu prof. Emila Hadača: Ekologické katastrofy a nepoložiť si otázku, či nie je objavovaním Ameriky dávno objavenej vracaj sa k téme, ktorá už bola v česko-slovenskej environmentálnej literatúre tak vyčerpávajúco a prehľadne spracovaná? Pri všetkej úcte k citovanému dielu musíme konštatovať, že od polovice 80. rokov, kedy vzniklo, sa toho vo sfére environmentálnych katastrof, hazardov a rizík udialo toľko, že to ďaleko prekonáva i obzor skeptickej predvídavosti starého pána.

Dôležité nie je len to, že pred ôsmimi rokmi nebolo ešte Černobyľu, ani vojny v Perzskom zálive s jej environmentálnymi dôsledkami, o globálnej zmene klímy sa hovorilo len ako o abstraktnej hypotéze a našu myseľ ani sny neťažilo ešte riziko karcinogénnych následkov deštruovanej ozónovej vrstvy. Dôležitejšie sa mi zdá byť to, že jednotlivé nepriaznivé zmeny - alebo ak chcete katastrofy - akoby začínali mať spoločného menovateľa a výrazne synergický efekt pôsobenia. S pribúdaním katastrofických javov a hrozieb, ako aj našich vedomostí o ich príčinách a možných dôsledkoch, akoby sa celý apokalyptický vývoj našej planéty začal zrýchľovať. Je síce pravda, že na intenzite naberá i uvedomovanie si hrozivých trendov a geometrickým radom rastie aj početnosť a závažnosť ľudských aktivít, ktorých cieľom je predísť Apokalypse, otázne je len, či celá táto snaha ľudstva neprichádza neskoro a či tí, čo držia v rukách rozhodujúce páky, skutočne si uvedomujú vážnosť situácie? Medzi environmentalistami prevláda v tomto smere skôr skepsa než optimizmus.

Túto skepsu nedokázala rozptýliť ani Konferencia o životnom prostredí a rozvoji (UNCED), ktorá sa v júni minulého roku uskutočnila v brazílskom Rio de Janeiro. Stala sa síce veľkou inventúrou stavu planéty, vrátane environmentálnych hazardov a rizík, ale predstavitelia zúčastnených štátov sa vo svojich vystúpeniach venovali viac sebachvále a požiadavkám adresovaným svetovému spoločenstvu, či jeho najbohatším členom než záväzkom svojich vlastných krajín. Ani záverečné dokumenty, vzhľadom na ich nekonkrétnosť a nízku mieru záväznosti, nepredstavujú záruku zásadného kvalitatívneho zlomu v prístupe ľudstva k svojej planéte. Rozpačitým dojmom pôsobila Česká i Slovenská republika, ktoré v akejsi nádeji, že nás sa hroziaca skaza planéty netýka, svoj podpis pod právne relevantnejšie dokumenty dosiaľ nepripojili. To, že ide o nebezpečný omyl, dokazuje i viacero príspevkov v tomto čísle nášho časopisu.

Mikuláš Huba

Contents

M. Ružička: Global ecological problems of the human society	61
F. Šamaj: International decade of decrease of influences of disasters ..	67
J. Demek: Landscapes and hazards ..	73
M. Huba: Investigation of the phenomenon of landscape endangerment by human activities	75
J. Munzar: Disasters of atmospheric origin	79
V. Ira, D. Kollár: Behavioural aspects in investigation of technological hazards and risks	83
I. Zapletal: Geological disasters	86
V. Pilous: Natural disasters in the Krkonoše Mts	90
Z. Gába: Catastrophic mudflows and floods in the area of the Hrubý Jeseník Mts	95
E. Weismann: Immissions of fluor and magnetite type as a new ecological factor of insect development	99

Recent news

P. Eliáš: Slovak Ecological Society of the SAS	59
P. Eliáš: SECOS the member of European Ecological Federation ..	60
J. Hrubovčák: Environmental protection in the plant Chemlon Humenné	109

Tribune

J. Vavroušek: Desertification of the Earth	102
---	-----

Contacts

M. Huba: Regionalization of environmental problems of the world	104
---	-----

Essay

Š. Maglocký: Metamorphosis of fire ..	108
--	-----

Books

T. Hrnčiarová: The environment in the eyes of experts	109
E. Kalvodová: Biotopes isolation in the agricultural landscape	110

Natural and man-caused disasters

By perusing this monotheme of the revue *Životné prostredie* is impossible not to remember the book of prof. Emil Hadač—Ecological disasters and not to put the question whether the return to the theme being elaborated exhaustively and clearly in the Czech–Slovak environmental literature is not the discovery of America discovered long ago? With all due respect to the cited source we are obliged to state that from the half of the eighties when Ecological disasters was originated, in the sphere of environmental disasters, hazards and risks have happened so much that it exceeds far away the sceptical foresight of the author.

Important is not only the fact, that 8 years ago was neither Černobyl, nor Gulf War with its environmental impacts, the global change of the climate was discussed only as an abstract hypothesis and our mind and dreams have not been weighted by the risk of carcinogenous effects of the destruction of the ozone layer. It seems to be more important for me, that particular negative changes – or if you want, disasters – start to have a common index and expressively synergical effect. By increasing of catastrophic phenomena and threats, as well as of our achievements about their causes and possible impacts as if the apocalyptic development of our planet grew faster. Though it is true that our awareness of threatening trends is more intensive and by geometrical progression the number and importance of human activities increases the aim of which is to avert Apocalypse. Problematical is only the fact whether the endeavour of mankind is not coming too late and whether the holders of control sticks are aware of importance of this situation? Environmentalists are rather sceptical, than optimistic.

Nor the United Nations Conference on Environment and Development held in June last year in Rio de Janeiro was able to disperse this scepticism. This conference was an extent stock-taking of the situation of our planet including threatening environmental hazards and risks but the performances of the representatives of single states were devoted more to self-praise and demands addressed to the UNO or to its richest members than to obligations of their own countries. Conclusions, accepted by the conference, considering their indefiniteness and low undertaking of obligation are not a guarantee of crucial qualitative turn in the approach of mankind to its planet. The Czech and Slovak Republics brought on a perplexed impression that they had not signed the legally more relevant documents of Rio yet, in false hope that the devastation of the planet does not concern us at all. The fact that it is a dangerous fault is demonstrated by more articles in this issue of our journal.

Mikuláš Huba

„Viacerí budú výsledky z Ria znevažovať, ale dramatický posun v tejto oblasti je zrejmy. Životné prostredie sa stáva životným záujmom všetkých.

Až vtedy, keď uvideli záber našej planéty z Vesmíru, si mnohí uvedomili, aká je krehká a zraniteľná. Po tejto konferencii nie je už ďalšie ignorantsvo prípustné. Problémy sú známe a je lákavé požadovať čo najradikálnejšie riešenia. Rozhodovanie však nie je jednoduché. Nie je ľahké povedať anglickému bankovi, že jeho práca už nie je potrebná. Práve komplikovanosť týchto rozhodnutí má na svedomí zložitost rokovania a hľadania kompromisov tu v Riu.

Konvencie, prijaté v Riu, nepredstavujú koniec cesty ale dôležitý míľnik. Predznamenávajú proces a vyžadujú účinné pokračovanie. Veľká Británia zoberie nad rámec prijatého ďalšie záväzky, vrátane „Darwinovej iniciatívy“ na výskum vzácných habitatov, usporiadanie globálnej technologickej konferencie r. 1993 zameranej na problémy klímy a globálneho fóra NGO-s, na zabezpečenie transparentnosti celého procesu a potvrdenie úlohy NGO-s pri praktickej aplikácii Agendy 21...“

John Major, ministerský predseda Veľkej Británie